

21 Cdo 2088/2013 Neprojevovale-li dcera o své rodiče opravdový zájem, který by jako jejich dcera měla projevovat, poté, co se vztahy mezi dcerou a jejími rodiči narušily tím, že její rodiče nesouhlasili s její známostí a že jí proto „zapověděli navštěvovat jejich dům ...

Nejvyšší soud, 21 Cdo 2088/2013, [C 14226]

C 14226. Projevování opravdového zájmu poté, co se vztahy mezi dcerou a jejími rodiči narušily tím, že rodiče nesouhlasili se známostí dcery

Neprojevovale-li dcera o své rodiče opravdový zájem, který by jako jejich dcera měla projevovat, poté, co se vztahy mezi dcerou a jejími rodiči narušily tím, že její rodiče nesouhlasili s její známostí a že jí proto „zapověděli navštěvovat jejich dům“, k projevování opravdového zájmu neměla reálnou možnost, neboť její rodiče neměli zájem se s ní stýkat a udržovat s ní běžné příbuzenské vztahy.

[§ 469a](#) odst. 1 písm. a) ObčZ 1964, § 1646 odst. 1 písm. b) [ObčZ](#)

vydědění

Rozsudek ze dne 8. 10. 2014, sp. zn. 21 Cdo 2088/2013

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Ljubomíra Drápala a soudců JUDr. Jiřího Doležálky a JUDr. Romana Fialy v právní věci žalobkyně M. M., zastoupené Mgr. Věrou Matoušovou, advokátkou se sídlem v Ostravě, Nádražní č. 1325/18, proti žalovanému M. D., o určení dědičného práva, vedené u Okresního soudu ve Frýdku - Místku pod sp. zn. 15 C 171/2010, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. listopadu 2012 č.j. 71 Co 64/2012-95, takto:

Rozsudek krajského soudu se zrušuje a věc se vrací Krajskému soudu v Ostravě k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Žalobkyně se žalobou podanou u Okresního soudu ve Frýdku - Místku dne 2.12.2010 domáhala určení, že „je dědičkou po zůstavitelce M. V., zemřelé dne 1.6.2010“. Žalobu odůvodnila zejména tím, že zůstavitelka zanechala závěť a listinu o vydědění sepsanou ve formě notářského zápisu ze dne 25.6.2008 sp. zn. Nz 177/2008, N 211/2008, podle níž „odkázala veškerý svůj movitý i nemovitý majetek svému synovi“ a v níž žalobkyni podle ustanovení [§ 469a](#) odst. 1 písm. a) a b) občanského zákoníku vydělila (a důsledky vydědění vztáhla též na potomky žalobkyně). Žalobkyně má za to, že „důvody vydědění nejsou dány a že je po zůstavitelce dědičkou ze zákona“, neboť důvody vydědění se „vůbec nezakládají na pravdě“ a listina o vydědění je proto neplatná. Podání žaloby o „určení, že je zůstavitelčinou dědičkou“, bylo žalobkyni uloženo usnesením Okresního soudu ve Frýdku - Místku ze dne 16.11.2010 č.j. 47 D 584/2010-45.

Okresní soud ve Frýdku - Místku rozsudkem ze dne 4.10.2011 č.j. 15 C 171/2010-42, opraveným usnesením ze dne 2.5.2012 č.j. 15 C 171/2010-74, žalobě vyhověl a rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů řízení 12.500,- Kč k rukám advokátky Mgr. Věry Matoušové. Nejprve zjistil, že zůstavitelka (matka účastníků) pořídila dne 25.6.2008 do notářského zápisu, sepsaného notářkou JUDr. Magdou Fajovou pod sp. zn. Nz 177/2008, N 211/2008, závěť a listinu o vydědění, kterými odkázala veškerý svůj movitý a nemovitý majetek žalovanému a žalobkyni vydělila s odůvodněním, že „dlouhodobě a trvale neprojevuje opravdový zájem, který by jako její potomek projevovat měla, více jak 10 let se s ní osobně ani písemně nestýká, nezajímá se o její osobu, o její zdravotní stav, zda potřebuje nějakou pomoc apod.“, že zůstavitelce „o jejím osobním životě není nic známo, neví, zda pracuje, kde bydlí, s kým žije“ a „pokud v minulosti vyděděnou dceru k sobě zvala, na pozvání nikdy nereagovala“, a že zůstavitelka „před asi 5 lety byla hospitalizována s prasklým žaludečním vředem a před 3 lety prodělala operaci kolenního kloubu, vždy byla v situaci, kdy potřebovala z důvodu zdravotního stavu pomoc své dcery a tato jí pomoc neposkytla“. Z výsledků dokazování poté soud prvního stupně dovodil, že vztah žalobkyně a zůstavitelky (a také vztah žalobkyně s jejím otcem a manželem zůstavitelky M. V.) byl zásadně narušen v důsledku „mimomanželského vztahu žalobkyně s mladším mužem R. Z. z roku 2001 až 2002, který žalobkyně navázala za trvání svého manželství a který lze nazvat dlouhodobým vztahem“ (otec totiž žalobkyni z tohoto důvodu zakázal „navštěvovat dům rodičů s přítelem a matka se zákazem konkludentně souhlasila, přičemž později uvedla, že se jednalo o přání otce“), že k ochladnutí vztahů mezi žalobkyní a zůstavitelkou přispělo rovněž to, že žalovaný měl po projednání dědictví po M. V. zaplatit žalobkyni „asi“ 300.000,- Kč, že zůstavitelka pozvala žalobkyni v roce 2007 při smutečním hostině po pohřbu otce na návštěvu pouze za předpokladu, že se „polepší“, čímž (podle výpovědi žalovaného, kterou měl soud za „stěžejní“) měla zůstavitelka na mysli, aby se žalobkyně „rozešla s přítelem a pak je navštívila“, a což dokládalo, že „nesouhlas zůstavitelky se způsobem života žalobkyně za existence jejího přítele nadále trval“, že „zůstavitelka sama neprojevila zájem se se žalobkyní stýkat“, když se na její osobu poptala svých vnuků, aniž by se zeptala, zda a kdy se žalobkyně staví,

žalobkyni neinformovala o žádných svých zdravotních problémech, o nichž byla žalobkyně informována přes třetí osoby, a že „se ukazuje“ jako nepravdivá informace v listině o vydědění, že zůstavitelka neví, kde žalobkyně žije a s kým, a kde pracuje. Soud prvního stupně uzavřel, že „zůstavitelka přispěla podstatně k vývoji vztahů mezi ní a svojí dcerou - žalobkyní“, že „chladné vztahy mezi matkou a dcerou vykristalizovaly na základě chování obou“ a že žalobkyně „spoléhala“ na skutečnost, že v případě potřeby může zůstavitelce, o jejímž zdravotním stavu byla informována ojedinele a pozdě, pomoci žalovaný, a že tedy „důvody vydědění nejsou dány vůči žalobkyni a nejsou dány ani vůči jejím potomkům“.

K odvolání žalovaného Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 27.11.2012 č.j. 71 Co 64/2012-95 změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl, a rozhodl, že žalobkyně je povinna zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně 11.500,- Kč a na náhradě nákladů odvolacího řízení 13.567,- Kč, vše k rukám advokáta JUDr. Zbyška Stodůlky. Odvolací soud nejprve dovodil, že důvod vydědění podle ustanovení [§ 469a](#) odst. 1 písm. a) občanského zákoníku nemůže být dán, neboť - jak bylo prokázáno - „zůstavitelce poskytl potřebnou pomoc ve stáří a v nemoci žalovaný, tedy o zůstavitelku bylo postaráno jinak“. Poté, co zopakoval dokazování výsledkem svědků, odvolací soud „o skutkovém stavu“ uzavřel, že se soudem prvního stupně lze souhlasit „toliko do doby, kdy umřel otec žalobkyně, který byl přímým autorem zákazu žalobkyně navštěvovat dům rodičů s přítelem, který matka žalobkyně za života manžela zcela akceptovala“. I když „tato situace musela negativně ovlivnit vztahy mezi žalobkyní a zůstavitelkou“, nelze podle odvolacího soudu „odhlédnout od události, ke které došlo na pohřbu manžela zůstavitelky, která jako projev dobré vůle a snahy o obnovení vzájemných vztahů žalobkyni k sobě pozvala na návštěvu“, když zůstavitelka „byla velice nešťastná z toho, že o ni žalobkyně nejeví zájem, nekomunikuje s ní, nenavštěvuje ji“, „pocítovala samotu“ a „měla zájem na tom, aby ji žalobkyně navštívila“. Protože žalobkyni v případě „seběmensího zájmu“ nic nebránilo v tom, aby zůstavitelce zatelefonovala nebo jí alespoň napsala, a protože zůstavitelku nezájem žalobkyně „trápil“ a „nebyl jí lhostejný“, lze v jednání žalobkyně - za přihlídnutí k důvodům, které vyvolaly zákaz žalobkyně navštěvovat dům rodičů, a k bydlišti rodičů žalobkyně v „malé obci s tradičními hodnotami ve vztahu k manželství, respektování manželské věrnosti“ a k „náboženskému vyznání rodičů žalobkyně“ - spatřovat naplnění důvodu vydědění podle ustanovení [§ 469a](#) odst. 1 písm.b) [občanského zákoníku](#).

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání. Namítá v první řadě, že podle odvolacího soudu „neomluvitelný nezájem žalobkyně o zůstavitelku“ trval pouze „cca 1 rok a 3 měsíce (v době od pohřbu otce žalobkyně do dne pořízení závěti a listiny o vydědění ze dne 25.6.2008), zatímco „zákaz vstupu do domu rodičů“ trval od roku 2001 nebo 2002, a že kromě prokázaného pozvání žalobkyně zůstavitelkou k sobě v roce 2007 nebyl proveden „jediný další důkaz svědčící o zájmu zůstavitelky stýkat se se svou dcerou“ (nebylo zjištěno, že by zůstavitelka pozvala žalobkyni na návštěvu někdy jindy, zůstavitelka svou dceru „sama nikdy nenavštívila“, „nezatelefonovala jí, nenapsala“), naopak žalobkyně získávala informace o zdravotním stavu své matky zprostředkovaně přes své děti a snažila se, byť „sporadicky“, o kontakt tím, že matce posílala pohledy. Žalobkyně také nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu o významu „pozvání zůstavitelky“ a nesouhlasí v této souvislosti s hodnocením výpovědi žalovaného a svědků, neboť z výsledku svědkyň M. B. a P. D. „bylo pouze zjištěno, že došlo k pozvání žalobkyně zůstavitelkou, když u něj byly přítomny“, ale že tak „nemohlo být bez dalšího zjištěno, co tím měla zůstavitelka na mysli“. Žalobkyně má za to, že odvolací soud „pominul důvody vydědění uváděné samotnou zůstavitelkou a hledal důvody pro vydědění sám“, že vůbec „nepřihlédl“ ke sporům o dědictví po otci, které těsně předcházely sepsání listiny o vydědění, že uvedl i další „skutková zjištění, která nemají oporu ve spisu“, a že zcela nepřihlédl ke způsobu života rodičů (zejména požívání alkoholu a okolnostem smrti otce žalobkyně). Žalobkyně navrhla, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací ([§ 10a občanského soudního řádu](#)) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., [občanský soudní řád](#), ve znění pozdějších předpisů, účinném do 31.12.2012 (dále jen „[o.s.ř.](#)“), neboť dovoláním je napaden rozsudek odvolacího soudu, který byl vydán přede dnem 1. 1. 2013 (srov. Čl. II bod 7 zákona č. [404/2012 Sb.](#), kterým se mění zákon č. [99/1963 Sb.](#), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení [§ 240](#) odst. 1 o.s.ř. a že jde o rozsudek, proti kterému je podle ustanovení [§ 237](#) odst. 1 písm. a) o.s.ř. dovolání přípustné, přezkoumal napadený rozsudek ve smyslu ustanovení [§ 243a](#) odst. 1 věty první o.s.ř. bez nařízení jednání a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Vzhledem k tomu, že zůstavitelka M. V. zemřela dne 1.6.2010, použije se při dědění právo platné v den její smrti, tedy zákon č. [40/1964 Sb.](#), [občanský zákoník](#), ve znění pozdějších předpisů účinném do 31.12.2013 (dále jen „[obč. zák.](#)“).

Vydědění představuje projev vůle, kterým zůstavitel odnímá dědické právo svému potomku, jemuž by jinak ze zákona náleželo ([§ 473](#) a [§ 479 obč. zák.](#)). Nezbytnou obsahovou náležitostí tohoto projevu zůstavitelovy vůle je výslovné uvedení důvodu vydědění ([§ 469a](#) odst. 3 část věty za středníkem obč. zák.). Výčet důvodů způsobitelných k vydědění je vymezen taxativně v ustanovení [§ 469a](#) odst. 1 obč. zák. (srov. například zprávu Nejvyššího soudu SSR ze dne 22. 5. 1985 sp. zn. Cpj 13/1985, uveřejněnou pod č. 50 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1985).

Jedním z důvodů, pro který zůstavitel může potomka vydědit, je skutečnost, že potomek o něj trvale neprojevuje opravdový zájem, který by jako potomek projevoval měl [srov. [§ 469a](#) odst. 1 písm. b) obč. zák.].

Zájem, který by potomek měl o zůstavitele projevovat, je třeba posuzovat s přihlídnutím k okolnostem konkrétního případu; je-li skutečnost, že potomek trvale neprojevuje o zůstavitele opravdový zájem, důsledkem toho, že zůstavitel neprojevuje zájem o potomka, nelze bez dalšího dovodit, že by neprojevení tohoto zájmu potomkem mohlo být důvodem k jeho vydědění. Pro posouzení důvodů vydědění podle ustanovení [§ 469a](#) odst. 1 písm. b) obč. zák. je rovněž významné to, zda potomek zůstavitele měl reálnou možnost o zůstavitele projevit opravdový

zájem, který by jako potomek měl projevit, tj. zda zůstavitel měl sám zájem se s dítětem stýkat a udržovat s ním běžné příbuzenské vztahy. Vydědění totiž přichází v úvahu jen tam, kde zůstavitel o tento blízký příbuzenský vztah stojí, kde se ho nezájem potomků osobně citově dotýká, kde mu tento stav vadí, a nikoliv, jde-li o situaci, kdy je mu tento stav lhostejný, případně kdy k němu sám podstatně přispěl (srov. například právní názor vyjádřený v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26.9.1997 sp. zn. 2 Cdon 86/97, který byl uveřejněn pod č. 21 v časopise Soudní judikatura, roč. 1998, v rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 9.8.1996 sp. zn. [6 Co 10/96](#), který byl uveřejněn pod č. 23 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1998, v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 20.1.2004 sp. zn. [30 Cdo 2214/2002](#), který byl uveřejněn pod č. 6 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2005, nebo v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 15.5.2007 sp. zn. [21 Cdo 688/2006](#), který byl uveřejněn pod č. 8 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2008). Skutečnosti odůvodňující závěr, že potomek o zůstavitele trvale neprojevuje opravdový zájem, který by jako potomek projevoval měl, mohou spočívat jak v pasivitě (nezájmu) potomka ve vztahu k zůstaviteli, tak také v chování, kterým potomek sice o zůstavitele zájem projevuje, ovšem způsobem neodpovídajícím řádnému chování potomka k rodiči (prarodiči atd.), tj. například způsobem trvale překračujícím zásady společenské slušnosti (srov. například právní názor uvedený v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 15.5.2007 sp. zn. [21 Cdo 688/2006](#), který byl uveřejněn pod č. 8 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2008).

Zůstavitelka vydělala žalobkyni podle ustanovení § 469a odst. 1 písm.b) [obč. zák.](#) - jak vyplývá z její závěti a listiny o vydědění, sepsané dne 25.6.2008 do notářského zápisu notářkou JUDr. Magdou Fajovou - proto, že žalobkyně o ni „dlouhodobě a trvale neprojevuje opravdový zájem, který by jako její potomek projevoval měla, více jak 10 let se s ní osobně ani písemně nestýká, nezajímá se o její osobu, o její zdravotní stav, zda potřebuje nějakou pomoc apod.“, a že zůstavitelce „o jejím osobním životě není nic známo, neví, zda pracuje, kde bydlí, s kým žije“ a, „pokud v minulosti vyděděnou dceru k sobě zvala, na pozvání nikdy nereagovala“.

Soudy z provedených důkazů (mimo jiné) zjistily, že vztahy mezi žalobkyní a jejími rodiči narušil poměr žalobkyně s mladším mužem R. Z., kvůli němuž otec žalobkyně ji „zapověděl“ navštěvovat dům rodičů „s přítelem“, což zůstavitelka mlčky akceptovala. Otec žalobkyně M. V. zemřel dne 21.3.2007; na pohřbu otce zůstavitelka pozvala žalobkyni na návštěvu (za podmínky, že se „polepší“), nicméně ve vztazích mezi žalobkyní a zůstavitelkou nedošlo k žádné změně. Z vypořádání dědictví po M. V., který listinu o vydědění nezanechal, vznikla žalovanému povinnost zaplatit žalobkyni na její dědický podíl částku 276.618,- Kč, z toho částka 138.309,- Kč měla být vyplacena v říjnu 2007 a zbývajících 138.309,- Kč v dubnu 2008.

Dovolací soud nemá žádnou pochybnost o tom, že dospělé (zletilé) dítě je oprávněno samo se rozhodnout o způsobu svého osobního (rodinného) života, aniž by se v tomto směru mělo (muselo) řídit přáním svých rodičů nebo jiných příbuzných anebo dalších osob. Nevhodný způsob života dítěte je důvodem pro jeho vyloučení ze zákonného dědického práva po rodičích jen tehdy, naplňuje-li důvody k vydědění podle ustanovení § 469a odst. 1 písm.c) nebo d) [obč. zák.](#)

V projednávané věci se vztahy mezi žalobkyní a jejími rodiči narušily tím, že rodiče účastníků nesouhlasili se známostí žalobkyně s R. Z., a že jí proto (otec žalobkyně výslovně a zůstavitelka mlčky) „zapověděl“ navštěvovat jejich dům“. Neprojevovala-li žalobkyně poté o rodiče (o zůstavitelku a o svého otce) opravdový zájem, který by jako jejich dcera měla projevovat, je zřejmé, že k tomu neměla reálnou možnost, neboť její rodiče neměli (neupustí-li od své známosti) zájem se s ní (kvůli její známosti) stýkat a udržovat s ní běžné příbuzenské vztahy. Soudy obou stupňů se ostatně v tomto směru shodly na tom, že jednání žalobkyně nepředstavovalo (v době do smrti otce žalobkyně M. V.) důvod k vydědění podle ustanovení § 469a odst. 1 písm.b) [obč. zák.](#)

Žalobkyně přílehavě upozorňuje na to, že od smrti jejího otce do vyhotovení závěti a listiny o vydědění uplynulo jen 15 měsíců a 4 dny a že v té době (podle tvrzení žalobkyně) ještě nebyly (vůči ní) vyrovnány splatné závazky z vypořádání dědictví po jejím otci M. V. I kdyby zůstavitelka v pozvání žalobkyně na návštěvu, které se událo na pohřbu otce žalobkyně, vskutku spatřovala svou snahu (iniciativu) o zlepšení vztahů se žalobkyní, nepředstavovalo to takovou změnu ve vztazích se žalobkyní, od níž by se mohla odvíjet úvaha o možném počátku nedostatku opravdového zájmu ze strany žalobkyně v nastávajícím období. Ostatně, zůstavitelka v tom, co se událo v jejích vztazích se žalobkyní po smrti M. V., důvod k vydědění žalobkyně ani nespatořovala; v závěti a listině o vydědění ze dne 25.6.2008 hovoří o „dlouhodobém a trvalém neprojevování zájmu“ ze strany žalobkyně „po dobu více než 10 let“, aniž by se o událostech v době pohřbu svého manžela (nebo později) jakkoliv zmiňovala (zřejmě proto, že je z hlediska důvodu k vydědění nepokládala za důležité).

Z uvedených důvodů dospěl dovolací soud k závěru, že vztahy mezi žalobkyní a zůstavitelkou je třeba v projednávané věci hodnotit - z hlediska naplnění důvodu vydědění podle ustanovení § 469a odst. 1 písm.b) [obč. zák.](#) - ve shodě s vylíčením důvodu vydědění uvedeným v závěti a listině o vydědění ze dne 25.6.2008 v celku „za posledních více jak 10 let“ (počítáno od provedeného vydědění) a že chování žalobkyně k zůstavitelce v době po smrti jejího otce (manžela zůstavitelky) není samo o sobě způsobitelným důvodem pro její vydědění podle ustanovení § 469a odst. 1 písm.b) [obč. zák.](#)

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu - aniž by bylo potřebné se věcí dále zabývat - není správný. Nejvyšší soud České republiky proto napadený rozsudek podle ustanovení § 243b odst. 2 části věty za středníkem [o.s.ř.](#) zrušil a věc podle ustanovení [§ 243b](#) odst. 3 věta první o.s.ř. vrátil odvolacímu soudu (Krajskému soudu v Ostravě) k dalšímu řízení.

Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný; v novém rozhodnutí o věci soud rozhodne nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího řízení, ale znovu i o nákladech původního řízení (§ 243d odst. 1 část první věty za středníkem a věta druhá [o.s.ř.](#)).

Proti tomuto rozsudku není přípustný opravný prostředek.

